

УДК 338.43:664.1

ДІАГНОСТИКА КОН'ЮНКТУРИ СВІТОВОГО РИНКУ ЦУКРУ

Ю.М. Гальчинська, кандидат економічних наук

Досліджено кон'юнктуру світового ринку цукру, проаналізовано виробництво цукру у розрізі країн-виробників.

Кон'юнктура, світовий ринок, цукор.

Поглиблення глобалізаційних процесів, розвиток світової економіки, зростання кількості населення зумовило не тільки збільшення виробництва цукру, а й стрімке підвищення та перерозподіл обсягів світової торгівлі. За останні 18 років значно змінилася кон'юнктура світового ринку цукру, що зумовлено стрімким нарощуванням виробництва цукрової тростини і не менш стрімким зменшенням вирощування цукрових буряків.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дослідження кон'юнктури світового ринку цукру висвітлено у роботах вітчизняних фахівців, серед яких С.А. Стасіневич, О.Ю. Грищенко, М.Ю. Коденська, О.М. Шпичак, А.В. Фурса та зарубіжні вчені – В.Р. Боєв, А.Г. Зельднер, В.А. Ключаков, І.Г. Ушачов.

Мета дослідження – аналіз аспектів формування кон'юнктури світового ринку цукру, її тенденцій та змін.

Виклад основного матеріалу. Сучасна структура світового ринку цукру складалася впродовж кількох століть, значною мірою, під впливом сировинних товаропотоків з країн, що розвиваються (або раніше колоніальних і залежних), у бік метрополій і лише незначною мірою у зворотному напрямі – рухом готової продукції до кінцевого споживача. Саме у промислово розвинених країнах, особливо в країнах Західної Європи (зокрема в ЄС), знаходиться основна кількість компаній, що здійснюють переробку цукрової сировини як виробленої на місці, так і імпоротної, а також найбільші торгові компанії, що контролюють світовий ринок цукру. Тенденції світового балансу цукру представлені в табл. 1.

1. Світовий баланс цукру за 2006–2010 роки, тис. тонн*

Показники	Маркетингові роки			
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10
Залишок на початок періоду	32401	39352	39216	27694
Виробництво	164526	166574	143540	152188
Імпорт	45634	44847	48169	51298
Пропозиція загалом	242561	250773	230925	231180
Експорт	50245	50989	48860	50518
Споживання	152964	157124	154371	154145
Залишок на кінець періоду	39352	42660	27694	26517

*Джерело: побудовано автором на основі даних НАЦУ «Укрцукор» (МП).

Отже, з таблиці видно, що 2008/09 маркетинговий рік для світового ринку цукру виявився вкрай несприятливим, виробництво цукру знизилося на 14 %, порівняно з попередніми роками. Чинниками такого спаду виробництва є здорожчання кредитів для виробників унаслідок світової фінансової кризи. Проблему здорожчання і обмеження кредитування відчули виробники цукру багатьох країн, у тому числі, й найбільший виробник цукру – Бразилія, де виробники потребують 2,5 млрд дол. [2] кредиту для наступного урожаю. Також унаслідок природніх катаклізмів постраждали посіви цукрової тростини, зокрема, Куба і США втратили близько 600 тис. т потенційного виробництва, також зниження виробництва в Індії. У 2009/10 МР виробництво цукру зросло на 6 %, і експерти прогнозують подальше зростання.

Специфіка світового ринку цукру полягає, у першу чергу, у тому, що він представлений двома ринками [1]:

- преференційним (або контрольованим);
- вільним.

Преференційний ринок цукру включає поставки цукру на особливих умовах у межах двосторонніх угод, що укладаються між урядами експортуючих і імпортуєчих країн (реальну ж поставку товару здійснюють приватні компанії). Ці угоди створюють гарантований ринок для обумовлених обсягів цукру, іноді на точно встановлених умовах, що включають ціни, дати відвантаження і т.д. Преференційний ринок охоплює торгівлю між країнами ЄС і асоційованими з ЄС країнами, що розвиваються. Решта цукру, що надходить у світову торгівлю, реалізується на вільному ринку. Ві-

льний ринок цукру визначається як чистий обсяг торгівлі світового ринку за мінусом обсягів цукру, проданого через преференційний ринок. Вільним ринок називається тому, що ціни на ньому не регулюються, незважаючи на спроби в межах міжнародної угоди по цукру утримати їх в певних межах. На вільний ринок припадає 70–75 % від світової торгівлі цукром.

Основна особливість цукрового ринку – абсолютно ідентичний товар з різної сировини (тростина і буряк). Готовий продукт (білий цукор) містить не більш ніж 0,25 % домішок, тобто, є хімічно чистою сахарозою. За споживчими властивостями цукор із буряка і тростини ідентичний. Більш ніж 100 країн світу виробляють цукор. Сьогодні 77 % його виробляють з цукрової тростини, вирощеної в тропічних і субтропічних зонах південної півкулі, решту – 23 % – з цукрових буряків у помірних поясах північної півкулі. При цьому, з кожним роком частка бурякового цукру знижується. Бурякове виробництво зосереджене в Європі, тоді, як основними виробниками тростинного цукру є Бразилія, Куба, Таїланд, Австралія. Якщо на початку минулого століття понад половину загальної кількості цукру виробляли з цукрових буряків, то після Другої світової війни виробництво його з цукрових буряків і цукрової тростини встановилося в співвідношенні 30:70.

Останніми роками частка цукру з цукрових буряків знизилася до 25 %. Більше всього його виробляють у Європі, менше – у Північній Америці (Канада, США), Азії (Китай, Іран, Японія, Казахстан, Індія, Пакистан, Сирія, Киргизстан) і зовсім небагато – в Африці (Єгипет, Марокко, Туніс) і Південній Америці (Чилі). У Європейському Союзі найбільшими виробниками цукру з цукрових буряків є Франція і Німеччина. Провідними країнами-виробниками цукру з цукрової тростини є Бразилія, Індія, Таїланд, Китай, Австралія, Мексика, Куба і США (табл. 2).

Найбільші виробники цукру, як зазначалося вище, – Бразилія, Індія, Китай, ЄС-27, – у 2009/10 МР збільшили виробництво цукру. За прогнозами, світове виробництво цукру у поточному році становитиме 177,394 млн т, що на 2,25 % більше, ніж минулого року (173,487 млн т). Про це повідомляється в черговому огляді Міжнародної організації цукру (ISA).

Споживання цукру оцінюється у 171,537 млн т проти 168,299 млн т відповідно (зростання на 1,92%). Перехідні запаси цукру становитимуть 62,945 млн т, що на 0,5 млн т менше, ніж минулого року (63,251 тис. т). До 2020 р. світове споживання цукру збільшиться на 32 млн т. З 2013 до 2020 рр. світове споживання цукру може збільшитися на 32 млн т, – повідомило агентство Bloomberg з посиланням на прогноз швейцарської дослідницької організації Kingsman SA. За оцінками організації, світове виробництво цукру у 2012/13 сільськогосподарському році, який розпочнеться у жовтні, становитиме 180 млн т порівняно з 177,6 млн т у поточному с.-г. році. Споживання, як очікується, зросте у 2012/13 с.-г. році з 167, 5 до 171,4 млн т.

Галузі необхідно буде збільшити потужності з виробництва цукру, щоб задовольнити зростаючий попит. Виробництво цукру в Росії може досягти рекордних обсягів у 2012/13 с.-г. році, зазначив глава Kingsman Джонатан Кінгсман. Індія може виробити 24,5 млн т цукру у наступному с.-г. році, тоді як у поточному с.-г. році, який завершився 30 вересня, цей по-

казник становив 26,2 млн т. Внутрішній попит в Індії на цукор у 2013 р., як очікується, становитиме 22,5 млн т [2].

2. Виробництво цукру у розрізі країн-виробників, тис. тонн*

Країни-виробники	Маркетингові роки				Структура виробництва цукру у розрізі країн за 2009/10 МР, %
	2006/07	2007/08	2008/09	2009/10	
Канада	130	126	50	125	0,08
Мексика	5633	5852	5260	4900	3,22
США	7663	7394	6833	7118	4,68
Куба	1150	1450	1250	1000	0,66
Домінікана	482	505	510	520	0,34
Гватемала	2365	2200	2381	2415	1,59
Бразилія	31450	32100	31850	36400	23,92
Колумбія	2354	2360	2277	2200	1,45
Аргентина	2440	2160	2420	2230	1,47
ЄС-27	17757	17740	14014	16683	10,96
Росія	3150	3000	3200	3500	2,30
Україна	2850	2010	1710	1380	0,91
Південна Африка	2313	2360	2350	2254	1,48
Турція	1980	1800	2100	2260	1,49
Єгипет	1652	1603	1612	1820	1,20
Японія	880	950	950	920	0,60
Індія	30780	28580	15960	19460	12,79
Китай	12855	15898	13317	11566	7,60
Таїланд	6720	7820	7200	6940	4,56
Австралія	5212	4939	4814	4700	3,09
Пакистан	3615	4163	3512	3420	2,25
Індонезія	1900	1950	2053	1910	1,26
Філіппіни	2232	2455	2100	2000	1,31
Всього	164526	166574	143540	152188	100

*Джерело: побудовано автором за даними порталу «Агрперспектива».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Збільшення світового виробництва цукру відбувається, головним чином, за рахунок швидших темпів зростання виробництва цукру з тростини. Перевага виробництва цукру з цукрової тростини в деяких країнах базується на більш тривалому періоді переробки тростини (до 9 місяців), невисокій заробітній платі, низькій соціальній забезпеченості робочої сили на застарілих, давно амортизованих заводах і низьких вимогах до охорони довкілля. Цими чинниками компенсується і низька ефективність виробництва. Істотними недоліками при виробництві цукру в більшості бурякосійних країн є короткий період переробки сировини (4–5 міс.), нестача вологи, а в країнах ЄС, особливо в Німеччині, – висока заробітна плата, соціальні стандарти, ціни на землю і вимоги до охорони навколишнього середовища.

Список літератури

1. Варченко О.М. Ринок цукру в Україні: оптимальне поєднання ринкового та державного регулювання : моногр. / О.М. Варченко. – К. : ННЦІАЕ, 2004. – 315 с.
2. Веб-сайт агентства промислових новин «Цукор України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrsugar.kiev.ua>
3. International Sugar Statistics [Electronic resource] // IllovoSugar – Mode of access : http://www.illovosugar.com/World_of_sugar/Sugar_Statistics/International.aspx
4. Production, Supply and Distribution Online [Electronic resource] // UnitedStatesDepartmentofAgriculture – Mode of access : <http://www.fas.usda.gov/psdonline/>
5. Sugar : World Production, supply and distribution [Electronic resource] // UnitedStatesDepartmentofAgriculture, May, 2009. – Mode of access : http://www.fas.usda.gov/htp/sugar/2009/May_sugar_2009.pdf

Исследована конъюнктура мирового рынка сахара, проанализировано производство сахара в разрезе стран-производителей.

Конъюнктура, мировой рынок, сахар.

Investigated the situation on the world sugar market, analyzed sugar production by country producers.

The conjuncture of the world market, sugar.